

ΕΛΕΥΣΙΝΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ-ΜΥΘΟΣ-ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Εργασία της μαθήτριας Ιωάννας-Μαρίας Λιάπη
(Α2) στο πλαίσιο της δράσης: «Μαθητές
ξεναγούν μαθητές στα αρχαία θέατρα»

ΙΣΤΟΡΙΑ

Το ιερό της Ελευσίνας υπήρξε ένα από τα σπουδαιότερα λατρευτικά κέντρα του αρχαίου κόσμου. Εδώ, από τη μυκηναϊκή εποχή έως το τέλος του 4ου αι. μ.Χ. λατρευόταν συνεχώς η θεά Δήμητρα, θεά της ανανέωσης της φύσης και της βλάστησης των σιτηρών.

Η θεά Δήμητρα δίδαξε στους Ελευσίνιους την καλλιέργεια της γης και τις ιερές τελετές, τα πάνσεπτα μυστήρια, για τα οποία όμως αξίωσε απόλυτη μυστικότητα.

Η Ελευσίνα ιδρύθηκε περί το 2000 π.Χ. στις πλαγιές του ανατολικού λόφου μιας χαμηλής λοφοσειράς στη Ν.Δ. γωνία του Θριάσιου πεδίου, κοντά στον Ελευσινιακό κόλπο και αναπτύχθηκε κατά τη μυκηναϊκή εποχή σε ισχυρά οχυρωμένη πόλη. Την εποχή αυτή χτίστηκε το μυκηναϊκό μέγαρο, που ταυτίσθηκε με τον πρώτο ναό της Δήμητρας, Β.Α. του Τελεστηρίου των κλασικών χρόνων.

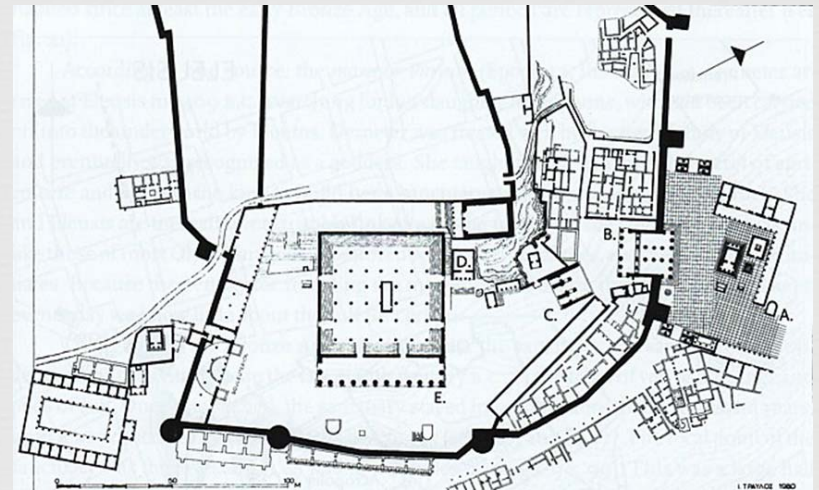

Στα γεωμετρικά χρόνια τη θέση των ιδιωτικών οικιών καταλαμβάνει ο χώρος του ιερού. Την ίδια εποχή, στα μέσα του 8ου αι. π.Χ., η λατρεία της θεάς από τοπική, αγροτική εορτή αποκτά πανελλήνιο χαρακτήρα.

Στα χρόνια του Σόλωνα (αρχές 6ου αι. π.Χ.) η Ελευσίνα προσαρτάται οριστικά στην Αθήνα και τα Ελευσίνια Μυστήρια καθιερώνονται ως αθηναϊκή εορτή. Την εποχή του Πεισίστρατου (550-510 π.Χ.) το ιερό και η πόλη, δυτικά του λόφου, περιβάλλονται από ισχυρό τείχος με πύργους.

Τοποθεσία - Αρχιτεκτονική

Το ιερό ανακαινίζεται μετά την καταστροφή του από τους Πέρσες (480 π.Χ.), με την ανέγερση νέων κτηρίων, όπως του νέου μεγάλου Τελεστηρίου και της Στοάς του Φίλωνα, που χτίστηκε στην ανατολική πλευρά του Τελεστηρίου έναν αιώνα αργότερα.

Η τελευταία περίοδος ακμής του ιερού τοποθετείται στα ρωμαϊκά χρόνια. Ρωμαίοι αυτοκράτορες το στολίζουν με νέα λαμπρά οικοδομήματα, όπως τα Μεγάλα Προπύλαια, τις Θριαμβικές Αψίδες, την Κρήνη, ναούς και βωμούς.

Στο τέλος του 4ου αι. μ.Χ. τα Μυστήρια παρακμάζουν, ενώ με την εισβολή των Βησιγόθων του Αλάριχου το ιερό μετατρέπεται σε ερείπια και η λατρεία εγκαταλείπεται.

Αρχαιολογικός Χώρος Ελευσίνας

Ο ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

☞ Ένα από τα μεγαλύτερα και ευρέως γνωστά μυστήρια της ελληνικής θρησκείας είναι αυτά που οι Έλληνες καθιέρωσαν προς τιμήν της Θεάς της μαύρης γης και της γονιμότητας, της Δήμητρας. Τα μυστήρια πήραν το όνομά τους από την περιοχή της Ελευσίνας και περιείχαν δυο βασικά στοιχεία. Από το ένα μέρος ήταν το αγροτικό στοιχείο, το οποίο αποτελεί και τη βασικότερη δικαιοδοσία της Θεάς, ως Θεάς της γεωργίας και δότειρας όλων των αγαθών που βγαίνουν για τους ανθρώπους από τα σπλάχνα της μητέρας Γης. Από το άλλο μέρος, βρισκόταν το εσχατολογικό στοιχείο, με την ίδια τη Δήμητρα να εγγυάται στους μύστες μια ευτυχισμένη μεταθανάτιο ζωή. Το δεύτερο αυτό στοιχείο θεωρείται νεότερο και από μια δεδομένη χρονική περίοδο είχε καταλάβει σημαντική θέση στις πνευματικές αναζητήσεις των Ελλήνων.

Τα μυστήρια της Ελευσίνας βασίζονταν στο μύθο της αναζήτησης της Περσεφόνης από την μητέρα της, Δήμητρα μετά την αρπαγή της από τον άρχοντα του Κάτω Κόσμου, Πλούτωνα. Ο μύθος λέει πως ο Ζευς έδωσε την συγκατάθεσή του στον αδελφό του Πλούτωνα να νυμφευθεί την κόρη της Δήμητρας κάνοντάς την βασίλισσα των νεκρών. Στη συνέχεια αναφέρεται στην αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα, την ώρα που η Κόρη έπαιζε με τις φίλες της Ωκεανίδες, μαζεύοντας λουλούδια στους κάμπους της Ελευσίνας.

Ο Πλούτων έκανε να φυτρώσει από την Γη θαυμάσιο άνθος που τράβηξε την προσοχή της Κόρης. Στην προσπάθειά της όμως να το κόψει, η Γη άνοιξε και ο άρχοντας των νεκρών φάνηκε με το άρμα του, σκορπώντας τον τρόπο στις νεαρές Θεές, αρπάζοντας κατόπιν την Περσεφόνη και μεταφέροντάς την στο Βασίλειό του κάτω από την Γη. Οι φωνές της Κόρης κατά την αρπαγή της οδήγησαν στην αναζήτησή της από την μητέρα της, Δήμητρα.

Η συνέχεια...

☞ Γεμάτη πόνο για τον χαμό του παιδιού της, η Θεά περιπλανήθηκε εννέα ημέρες αναζητώντας παντού την κόρη της. Πολύτιμη στάθηκε η βοήθεια της Θεάς Εκάτης και του Ήλιου, την δέκατη ημέρα, ο οποίος την πληροφόρησε για το τι είχε συμβεί. Η λύπη και η οργή της Θεάς μετά από αυτό έγιναν ακόμη μεγαλύτερες. Η Θεά μεταμορφώθηκε σε φτωχή και ηλικιωμένη ζητιάνα και αποσύρθηκε στην Ελευσίνα, όπου έτυχε καλής υποδοχής από τον βασιλιά του τόπου Κελεό και την σύζυγο του Μετάνειρα. Κατά την διάρκεια της παραμονής της στο ανάκτορο του Κελεού, η Θεά ανέλαβε την ανατροφή του μικρού του γιου, Δημοφώντα, με σκοπό να τον κάνει αθάνατο. Για να το επιτύχει η Θεά, έτρεφε το παιδί με αμβροσία, δυναμώνοντάς το με την αθάνατη πνοή της, ενώ τις νύχτες το τοποθετούσε κρυφά σε φλόγες για να κάνει το σώμα του άφθαρτο.

Η συνέχεια...

❧ Δυστυχώς, η περιέργεια της Μετάνειρας, που άρχισε να φωνάζει τρομαγμένη μόλις αντίκρισε την τροφό να τυλίγει το σώμα του παιδιού της στις φλόγες, οδήγησε στο να ματαιώσει η Θεά τα σχέδια που είχε για τον μικρό Δημοφώντα. Ακολούθως, η Δήμητρα αποκαλύπτει την πραγματική της υπόσταση στην οικογένεια του Κελεού, τονίζοντας στην Μετάνειρα ότι πλέον δεν θα μπορέσει να χαρίσει την αθανασία στον μικρό της γιο, αλλά αντί για αυτό, προβλέπει πως τον περιμένουν μεγάλες δόξες και τιμές. Δίνει επίσης εντολή στον Κελεό να χτίσει προς τιμήν της περίλαμπρο ναό και βωμό στον τόπο της Ελευσίνας. Η εντολή πραγματοποιήθηκε με μεγάλη προθυμία από τον λαό της Ελευσίνας. Η Θεά επέλεξε το ναό για κατοικία της.

Βαθιά λυπημένη για την κόρη της, έφερε μια φοβερή και σκληρή χρονιά για τους ανθρώπους, κάνοντας τη Γη άγονη και μαστίζοντας τον πληθυσμό από την πείνα. Η στάση αυτή της Δήμητρας οδήγησε τον Δία σε μια προσπάθεια συμβιβασμού των πραγμάτων. Οι Θεοί, ένας-ένας, ζητούσαν από τη Δήμητρα να κοπάσει την οργή της, προσφέροντάς της πλούσια δώρα, ωστόσο η ίδια παρέμενε ανένδοτη. Τελικά, η λύση δόθηκε με την αποστολή του Ερμή στον Άδη, με σκοπό να πείσει τον Πλούτωνα να επιστρέψει την Περσεφόνη στην μητέρα της .

Ο Πλούτωνας δέχτηκε, αλλά φοβούμενος μήπως η Περσεφόνη τον εγκαταλείψει, όταν επιστρέψει στην συντροφιά των υπόλοιπων Ολύμπιων Θεών, της προσέφερε μερικούς σπόρους ροδιάς, που θα την εμπόδιζαν να τον ξεχάσει. Το αποτέλεσμα ήταν να μένει το 1/3 του έτους με το νόμιμο σύζυγό της (συμβολικά η περίοδος αυτή σημαίνει το μαρασμό της φύσης κατά τους ψυχρούς χειμερινούς μήνες) και τα 2/3 με την μητέρα της και τους υπόλοιπους Ολύμπιους Θεούς (περίοδος που σημαίνει την αναγέννηση της φύσης, με την ανάπτυξη του νεαρού άνθους από τον σπόρο που κοιμάται τον χειμώνα μέσα στο χώμα).

Στον Ομηρικό Ύμνο προς την Δήμητρα, τα πρώτα λόγια της Θεάς όταν ξανασυνάντησε την κόρη της είναι τα εξής:

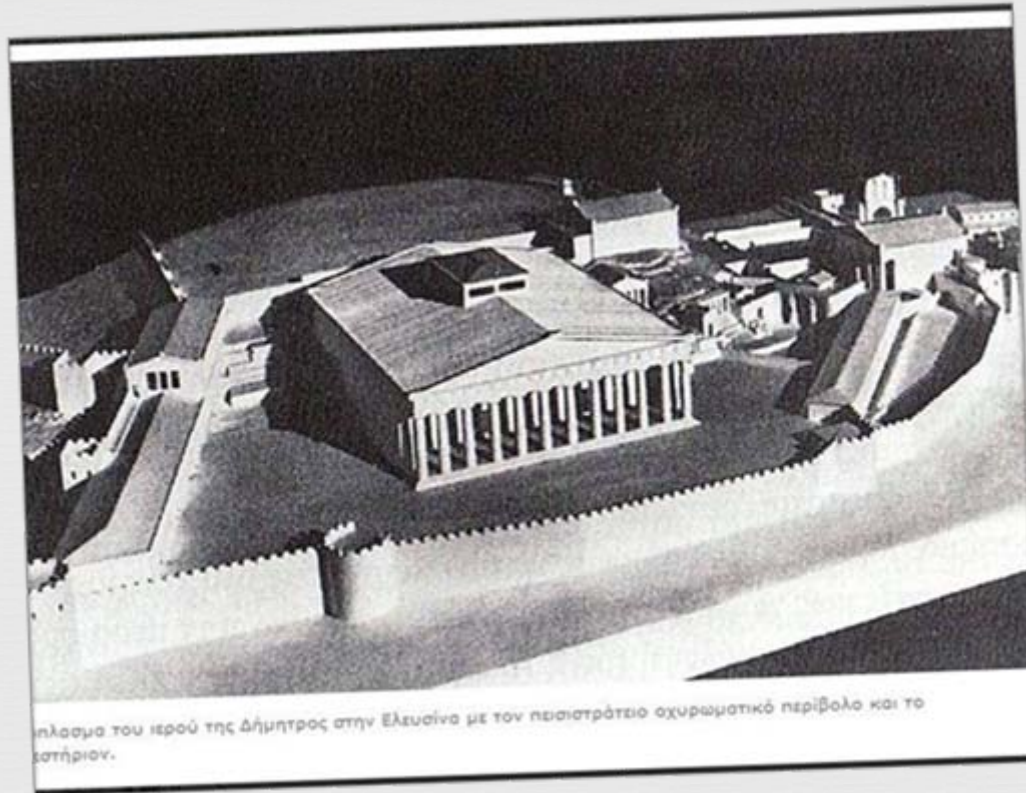

«Παιδί μου, δεν έφαγες τίποτε, ε; ...μίλα... Τώρα πια που γύρισες, θα μείνεις μαζί μου και με τον πατέρα σου, τον άρχοντα των σύννεφων και όλοι οι Αθάνατοι θα σε τιμούν. Μα αν έφαγες, θα ξαναγυρίσεις στα έγκατα της Γης, τέσσερις μήνες κάθε χρόνο θα μένεις εκεί και τους άλλους οκτώ μαζί με εμένα και τους άλλους Θεούς. Όταν η Γη θα σκεπάζεται από τα μυρωμένα λουλούδια της άνοιξης, θα βγαίνεις πάλι από τα βαθιά ερέβη, θαύμα μεγάλο για τους Αθάνατους Θεούς και τους θνητούς ανθρώπους...». Ακολουθεί η αποστολή της Ρέας στη Δήμητρα, η οποία ζήτησε από τη Θεά να δεχθεί τον συμβιβασμό. Η Δήμητρα δέχθηκε και ως αποτέλεσμα της παύσεως της οργής της, η Γη γέμισε λουλούδια και καρπούς.

Το τέλος του μύθου...

✧ Πριν η Θεά αναχωρήσει για τον φωτεινό Όλυμπο, δίδαξε στους άρχοντες της Ελευσίνας Τριπτόλεμο, Διοκλή, Εύμολπο και Κελεό, τα Ελευσίνια μυστήρια, σε ανάμνηση της αναζήτησης και της ανάκτησης της κόρης της Περσεφόνης. Η Θεά δίδαξε επίσης στον Τριπτόλεμο την καλλιέργεια του σίτου, αναθέτοντάς του την αποστολή να την διαδώσει σε όλους τους ανθρώπους της Γης.

Ἡ ἀνάστυξη τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος στὴν Ἐλευσίνα μετὰ τὸν περὶ τὸν Πεισιστράτειο ἀχυρωματικὸ περιβόλι καὶ τὸ ἐπιπέδιον.

Ἱερό της Δήμητρος στην Ἐλευσίνα

ΠΗΓΕΣ

<http://www.hellinon.net/>

<http://odysseus.culture.gr/>